

Zpráva

ze služební a studijní cesty

Účel cesty: 1. Výzkum bohemik v Archivio di Stato di Roma .
2. Kontrola Specianovy korespondence z r. 1598 adresované do Říma ve Vatikánském tajném archivu a doplňování chybějících textů do PC.

Trvání cesty: 28.11. 2008 – 15.12. 2008
30.11. 2008 – 14.12. 2008 (15denní pobyt na kulturní dohodu s Itálií)

Zprávu podává: PhDr. Alena Pazderová, vedoucí 1. oddělení Národního archivu v Praze

PhDr. Eva Drašarová, CSc.
ředitelka Národního archivu v Praze:

PhDr. Václav Babička,
ředitel Odboru archivní správy a spisové služby MV ČR:

Na vědomí:

Prof. PhDr. Zdenka Hledíková, CSc., ředitelka Českého historického ústavu v Římě
Prof. PhDr. František Šmahel, Dr.Sc., předseda Komise Českého historického ústavu v Římě

Zpráva ze služební a studijní cesty do Říma

konané ve dnech 28.11. – 15.12. 2008

Ve dnech 28.11. – 15.12. 2008 jsem vykonala služební a studijní cestu do Říma, jejímž účelem bylo pokračování ve výzkumu bohemik směřovaném pro potřeby edice korespondence Cesare Speciana, papežského nuncia na císařském dvoře v Praze v letech 1592-98, ve Státním archivu v Římě. Souběžně s tímto úkolem probíhaly mé práce ve Vatikánském tajném archivu zaměřené na kontrolu nunciaturní korespondence z r. 1598 a na doplňování chybějících textů přepisem do PC.

Cestu jsem nastoupila 28.11. 2008, ve dnech 29.11. – 14.12. probíhal můj pobyt v Římě v rámci archivní dohody mezi ČR a Itálií. Ubytována jsem byla v Českém historickém ústavu v Římě, via Concordia 1. Zpáteční cestu jsem nastoupila v Římě 14.12. 2008, do Prahy jsem se vrátila 15.12. a do archivu jsem nastoupila 16.12. 2008. Cestu do Říma a zpět jsem vykonala autobusem.

A/ Část technicko-organizační

Ve **Státním archivu v Římě** jsem pokračovala v systematickém výzkumu bohemik směřovaném k poznámkovému aparátu pro edici Specianovy nunciatury, jímž jsem navázala na výzkum prováděný zde v minulém roce. Soustředila jsem se na fond **SANTACROCE**. Ve **Vatikánském tajném archivu** jsem prováděla kontrolu nunciaturní korespondence z r. 1598 ve fondu **BORGHESE**, serie III 21 B 2 a serie III 93 C a doplňovala chybějící texty do PC.

B/ Část odborná

I. Státní archiv v Římě (Archivio di Stato di Roma)

V rámci výzkumu bohemik v italských archivech jsem ve Státním archivu v Římě pokračovala v základním výzkumu zdejších fondů s ohledem na potřeby edice Specianovy nunciatury (úvod, poznámkový aparát, rejstřík). Soustředila jsem se na fond **Santacroce**, jehož sv. 87 obsahuje na fol. 2r-39v zajímavou zprávu Pompea Vizani-ho, který doprovázel papežského nuncia Ottavia Santacroce v r. 1581 do Prahy jako jeho sekretář (*Viaggio a la corte Cesarea fatto da Pompeo Vizani l'anno 1581*). Zpráva zpracovaná na základě jeho deníkových záznamů podává podrobný přehled celé cesty přes Itálii, Bavorsko, Rakousko a Moravu do Prahy. Obsahuje zajímavé údaje o tehdejších vzhledu měst, jimiž výprava

procházela, všímá si jejich architektury i každodenního života v nich, nechybí ani postřehy o mentalitě jejich obyvatel. Pro nás jsou zajímavé postřehy zejména z poslední fáze cesty po Moravě a Čechách do Prahy (Znojmo, Třebíč, Německý Brod, Čáslav, Kutná Hora, Kolín, Praha), na níž byla italská výprava konfrontována se zcela jiným prostředím a zvyklostmi. Ke zprávě jsou připojeny čtyři oddíly, které jsou závaznými normami pro členy nunciovy domácnosti. První nazvaný *Ricordi a la famiglia di mons. Nontio come debba portarsi* (Upozornění členům nunciovy domácnosti jak se mají chovat) jsou výčtem povinných norem chování, jež je třeba dodržovat uvnitř i vně nunciovy domácnosti s ohledem na to, že nuncius reprezentuje Svätý stolec. Jako základní vlastnosti jsou vyžadovány laskavost, skromnost, zbožnost a zdvořilé chování. Druhý oddíl nazvaný *Seconda scrittura data al Mastro di casa, che contiene la distributione de letti, et camare per la casa di Mons.r Nontio* (Druhý spis daný majordomovi, který obsahuje rozdělení lůžek a pokojů) je výčtem jednotlivých místností nunciova domu se jmény jejich obyvatel a popisem jejich vybavení. Třetí oddíl nazvaný *Terza scrittura data al Mastro di casa che contiene l'ordine de la casa, et de la distinsione de i gradi di ciascuno a la tavola, et in tinello* (Třetí spis daný majordomovi, který obsahuje domácí pořádek a pořadí všech členů domácnosti podle hodností jak u stolu, tak v čeledníku) stanoví základní normy chování členů domácnosti jak u panského stolu, tak u stolu pro služebnictvo, podává zasedací pořádek u stolů a způsob prostírání. Čtvrtý oddíl nazvaný *Quarta cedola data da Mons. Nontio, che contiene la regola et ordine per il servizio de la tavola* (Čtvrtá cedule daná nunciem, která obsahuje příkaz a pořádek pro obsluhu stolu) je výčtem povinností jednotlivých osob při obsluze u stolu, stanoví způsob prostírání, počet nádob, květinovou výzdobu atp., ale všímá si např. i čistoty kuchyně.

Závěr tvoří obsáhlá *Relatione de la Germania et de lo stato de la corte cesarea scritta de l'anno 1581* (Zpráva o Germánii a stavu císařského dvora sepsaná roku 1581), v níž autor podává základní informaci o říši a jejích stavech, pozornost věnuje Českému království a Praze, informuje o české ústavě, daňovém systému a šlechtě, podrobnou pozornost věnuje císařskému dvoru a císaři i osobám, které jej obklopovaly (tělesná stráž, úřednictvo, poradní orgány, zahraniční vyslanci), všímá si dvorských financí, dvorní kaple, ale i císařských stájí; na závěr jsou připojeny užitečné informace o peněžní měně, mírách a vahách a o cenách vína, piva a důležitých potravin a jiného zboží denní potřeby. Protože se podobný spis nedochoval pro Specianovu domácnost a protože je zřejmé, že domácnosti nunciů se v základních rysech podobaly, využiji tento materiál pro svou edici. Do PC jsem přepsala f. 17r-39v, tj. **23 s. textu.**

II. Vatikánský tajný archiv (Archivio Segreto Vaticano)

Přepisy nunciaturní korespondence pro r. 1598 ve Sbírce přepisů ze zahraničních archivů uložené v Národním archivu vykazují značné mezery. Stejně je tomu i u edice Specianovy nunciatury vydané ferrarským biskupem Natale Mosconi-m v 60. letech minulého století, jehož výzkum prováděný ve Vatikánském archivu byl značně povrchní. V důsledku toho je jeho edice silně mezerovitá a tím i zkreslující. V opisech pořizovaných pro Sbíрку přepisů bývalého zemského archivu byly z posledních dvou let Specianovy nunciatury většinou přepisovány pouze pasáže týkající se problematiky zemí Koruny české bez ohledu na to, že edice byla od počátku pojímána jakožto edice nunciatury říšské. Mým hlavním úkolem ve Vatikánském tajném archivu byla proto kontrola nunciaturní korespondence z r. 1598 uložené ve fondu **Borghese** (serie III 93 C a serie III 21 B 2) a doplnění chybějících textů.

1/ Borghese, serie III 93 C (Scritture e lettere diverse oltre a quelle del Nunzio in Praga) obsahuje na foliích 36r-424r Specianovy listy do Říma od 4.1. do 19.4. 1598. Mosconi ve své edici vynechal všechna avvisi (16 ks) a ve třech případech uvedl P.S. jako samostatný list.

2/ Borghese, serie III 21 B 2 (bez názvu) obsahuje korespondenci různých osob (převážně kardinálů z různých destinací) adresovaných kardinálovi Aldobrandinimu do Říma. Specianovy listy od 7.12. 1597 do 14.4. 1598 se nacházejí na foliích 234r-430v a v Mosconiho edici zcela chybí.

Z obou serií jsem přepsala **91 stran textu do PC**. Jedná se jak o doplnění Specianových listů, tak i o přepsání zpráv (avvis), které k nim byly přiloženy a na něž jsou v listech narážky či přímé odkazy. Přepis zbývajících listů z r. 1598 bych chtěla dokončit v příštím roce.

Současně upozorňuji i na skutečnost, že opisy Specianovy korespondence z posledních dvou let se paralelně nacházejí i ve Vatikánské knihovně. Jedná se o registry **Barb. 5862**, f. 25r-100v (9.11 1597 – 14.4. 1598, listy se týkají pouze Ferrary) a **Barb. 5335**, f. 7r-9v (9.3. – 16.4. 1598). Jejich prostudování závisí na datu dokončení rekonstrukce Vatikánské knihovny. Vzhledem k výše uvedeným faktům se domnívám, že má cesta plně splnila svůj účel.

V Praze dne 25.12. 2008

PhDr. Alena Pazderová